

Lastniki kapitala prejema- jo tribut vzlic krizi

Mesečna izplačila dividend in obrestih so skoraj na isti stopnji kot l. 1929. Za krizo plačujejo le delavci, katerih zaslužek se je znižal nad 60%

New York. — (FP) — Zagovorniki davka na konzum se prav radi poslužujejo argumentu, da je ta davek pravičen radi tega, ker "vsi enako trpijo." Spoznali so, da s to frazo po dozdnevni "pravičnosti" najlažje love kaline.

Slihega argumenta se poslužujejo tudi zagovorniki mesdnih redukcij. Zadnje čase je vedno pogostejše slišati argument, posebno v meščanskem časopisju, da bo gospodarski preokret prišel le, "če bodo tudi delavci prišli s svoj delavski doseg." K temu še dostavlja, da so nižje plače potrebne tudi valed tega, da bo Amerika mogla konkurirati na tujih trgih, od katerih je vrnitev prosperitete baje zavisa.

Ameriški delavci in farmerja nista še v nobeni krizi toliko plačala kot plačujejo v tej. Cene, ki jih dobi farmer za svoje pridelke, so tako nizke, da v mnogih slučajih ne krijejo niti stroškov — najnižje v zgodovini statističnih podatkov.

Ni manj, ako ne še bolj, ni deflatiran tovarniški delavec. Priljubljen je sprejemati redukcijo za redukcijo, posebno neorganizirani delavci, katerih je 90%. Po statističnih podatkih Annalistov za avgust, 1932, znašajo redukcije izplačanih mezd v primeri z 1929 67%, po podatkih federalnega rezervnega sistema za prvo polovico leta pa 61%. V nobeni prejšnji krizi ni kupovalna moč delavskih mas toliko padla kot v sedanji. In vendar velebitis bolj in bolj kriči, da se morajo plače še bolj znižati, predno bo mogoče gospodarski preokret!

Kaj pa plačevanje obresti in dividend? Ali doprinašajo tudi lastniki bondev, delnic in drugih vrst zadolžnic slične žrtve za "splošni blagor." V svrhu gospodarskega preokreta na bolje, kot to doprinašajo delavci in farmerji? To vprašanje je na mestu v očigled kampanji za še večjo deflacijo delavstva.

Odgovor je razviden iz spodaj navedene statistike o mesečnih izplačilih obrestih in dividend. V primeri s temi izplačili leta 1929 so se v prvih sedmih mesecih 1932 skupne dividende in obresti znižale za manj kot en odstotek. Ampak v očigled večje nakupovalne sile dolarja so se ta izplačila faktično zvišala za približno 20%!

Sledečo statistiko mesečnih izplačil dividend in obrestih je zbral Journal of Commerce in jo ponatisnil zvezni trgovinski department v svojem Survey of Monthly Business. (Številke so v milijonih, šest ničel je izpuščenih.)

Mesečna izplačila dividend in obrestih	1929	1932
Januar	\$ 925	\$ 997
Februar	439	443
Marec	528	494
April	678	664
Maj	490	493
Juni	658	685
Julij	897	814

Skupaj 7 mes. \$4,615 \$4,580

V tretjem letu krize so torej izplačila dividend in obrestih skoraj na isti višini kot so bila v najbolj "prospernem" letu v zgodovini dežele. Stiri milijardi 500 milijonov tributa kapitala prvih sedmih mesecih tretjega leta krize, ko je nad 12 milijonov totalno brezposelnih, je veličanska vsota in še večje breme.

Ta izplačila so bila večja le 1929, v prvem letu krize, ki so znašala povprečno na mesec \$716,000,000. Prav za prav so

bila višja tudi lansko leto v primeri s sedemmesečnimi izplačili v tem letu; povprečno so znašala na mesec \$685,000,000 ali 8% več kot leta 1929.

Te številke so lahko jasne tudi navadnemu človeku, ki o statistiki dosti ne razume. Pomenijo, da dežela, delovno ljudstvo, plačuje še vedno skoraj prav tako velik tribut tistim, ki lastujejo kapital, kot je plačevala leta 1929, ko je bila Coolidgeva prosperiteta na svojem višku. In kot prej omenjeno so faktično ta izplačila višja za okrog 20%, če upoštevamo višjo nakupovalno moč dolarja.

Končna silka je torej ta, da je "doprinašanje žrtve" povsem enostransko, le na ramah delavstva in farmerjev. To je glavni vzrok, da krize noče in ne more biti konec.

Pri tem je dobro omeniti, da vlada s svojo rekonstrukcijsko finančno korporacijo je protežira in vzdržuje to ekstremno politiko gospodarskega obremenjenja, ki je zgolj v prilog investicijam in lastnikom kapitala ter destruktivna za deželo in široke delovne mase. Pod tem bremenom se mora zrušiti vsaka gospodarska in socialna zgradba.

Krvava volilna kampanja v Nemčiji

Eden fašist ubit in več ranjenih v političnih izgrediv

Berlin, 15. okt. — Volilna kampanja je v polnem zamahu in je že zahtevala žrtve. V izgrediv v Braunschweigu je bil ustreljen Wilhelm Kampe, član fašistične armade, v Hamburgu pa so fašisti napadli jeklenočeladnje in v bitki je bilo več oseb ranjenih.

Bibi kronprinz Friderich Wilhelm je tudi aktiven v volilni kampanji, ki bo dosegla višek 6. novembra, ko se vrše parlamentarne volitve. Von Ostau, eden od voditeljev fašistične stranke, je apeliral na Hitlerja, naj konča spor s Papienom in jeklenočeladnji. Bivši kronprinz v svojem pismu Ostau obzbuje sovražnosti med jeklenočeladnji in fašisti. "ki reprezentirajo nemško mladino, in bi še radi tega morali delati skupno v obrambi domovine, namesto da se borijo drug proti drugemu, kar ustvarja veselje v krogih zunanjih sovražnikov Nemčije in pri nemških komunistih."

Dejstvo, ker je prejšnja vlada v Prusiji — centristi in socialisti — izločala tajne volilne fondove, izrabljajo nacionalisti proti svojim nasprotnikom v tekoči volilni kampanji. Prepričati hočejo nemške volilce, da so njihovi nasprotniki grafitarji. Odkritje volilnih fondov je dovedlo do preiskave proti O. Klepperju, bivšemu pruskemu finančnemu ministru. Pruska zbornica je imenovala komitej, ki vodi preiskavo, in ta komitej sedaj zahteva aretacijo bivšega finančnega ministra.

General MacArthur prinesel kolajne iz Evrope

Washington. — Vrhovni poveljniški oficirski štaba general MacArthur se je vrnil iz Evrope, kjer se je udeležil vojaških manevrov na Poljakem, v Rumuniji in v nekaterih drugih državah. Vrnil se je z novimi odlikovanji poljskega diktatorja Pilsudskega in rumunskega kralja Karola.

Ustava sicer taka odlikovanja zabranjuje, ampak ker je MacArthur sam dober del ustave, kot je to dokazal, ko je navlil na bonusane veterane zadnje poletje v Washingtonu, za generala to vprašanje ne obstoji. V modi so sicer bila odlikovanja ameriških oficirjev po zaveznicah Amerike tekom vojne, ampak so po premirju prenehala.

BOJAZEN PRED NOVINI RUDAR- SKIMI NEMIRI

Dva nadaljnja rudarja obstrajena. Rudarji so pripravljajo na demonstracije

Taylorville, Ill., 15. okt. — Mir, ki ima vse znake, da se pripravljajo nova nevihta, prevladuje na tukajšnjem premogovnem polju po umoru rudarskega stavkarja Andrew Ganisa, katerega je v četrtke ustrelil miličnik Russell M. Meyers. Meyers, ki je bil pridržan v baraki narodne garde in proti kateremu je bila uvedena preiskava, je dejal, da je streljal na rudarja, ker se je upiral aretaciji.

Včeraj niso rudarji piketirali premogovnikov, v katerih je bil obnovljen obrat, toda miličniki so obstrelili dva rudarja, ki sta se približala premogovniku Hewittville.

Obstreljena sta bila Frank Kmet iz Wenonaha in Andy Krečnjak iz Stauntona. Prvemu je krogla priletela v ledja, drugega pa je zadela v roko. Oba sta bila odvedena domov, kjer so jima obvezali rane. Pravijo, da nista nevarno ranjena.

Snoči so miličniki otvorili ogenj na večjo skupino moških, ki se je zbrala v bližini smodnišnice. Vsi so zbežali in se ne ve, ali je bil kdo ranjen.

Mnogi, katerim je tukajšnja situacija znana, pravijo, da bodo rudarski stavkarji pripravili velike demonstracije v zvezi s pogrebom rudarskega stavkarja, ki ga je ubila krogla, katero je oddal naj mličnik Meyers. Pogreb žrtve se bo vršil v nedeljo popoldne na pokopališču v Taylorville. Pričakuje se, da se bo pogreba udeležila velika množica, kar lahko dovede do novih nemirov, na katere so se čete narodne garde že pripravile.

Na povelje polkovnika Davisa je bilo trideset stavkarjev, ki so bili aretirani v četrtke, izpuščenih iz zapore, a bodo v kratkem spet pozvani na zaslišanje. Rudarji so bili aretirani, ker so sodelovali pri demonstraciji v Taylorville.

Vrednost delnic se pričela dvigati

New York, 16. okt. — Vrednost delnic in bondev se je večraj pričela dvigati, ko je Wall street prejel poročilo, da se bo governor Roosevelt, predsednik kandidat demokratske stranke izrekel proti izplačilu bonusa vojnim veteranom. Vrednost nekaterih delnic in bondev je poskočila za več točk. Wall str. je sedaj uverjen, da prihodnji kongres ne bo sprejel zakonodaje za takojšnjo izplačitev bonusa bivšim vojakom.

Siromaki naj pod- pirajo siromake

Napol brezposelne rudarje bodo nadlegovali za prispevke

Wilkes Barre, Pa. — (FP) — Po vsem antracitnem premogovnem polju se pripravljajo na kampanjo za prispevke v razne pomožne in milošinske fondove. Treba je dobiti od neke denarja za podpiranje tistih, ki so brez sredstev. Ker so milošinski narjaj navajeni kolekt, so aktenili, da bodo kljub slabim delovnim razmeram skušali dobiti čimveč od rudarjev, ki sem pa tam še zaslužijo kakšen dolar.

Na antracitu je ena tretjina rudarjev brez dela. Tisti, ki se navdušujejo za ameriško dolo, molče o brezposelnostnem zavarovanju. Nekdaj, še pred par leti, so ga celo pobijali z veliko vnamo. Sedaj na več. Sedaj molče.

Tožijo pa radi novega davka na blago, katerega bodo morali plačati tudi od potrebačin, ki jih nakupijo za razdelitev med brezposelne. To, pravijo, ni pravično. Enako je rekel tudi socialistični poslanec Hoopes, ko je nasprotoval predlogi.

Washington opazuje in- sullove preiskavo

Vprašanje je, če bo odkrita vsota, katero je potrežil za propagando

Washington. — (FP) — Zvezna obrtna komisija in progresivni poslanci pazno sledijo preiskavi Insullovega debakla. Najbolj jih zanima vprašanje, koliko je Insull potrežil za svojo propagando v časopisih in pri kupevanju politikov.

Ze pred tremi leti, takoj ko je obrtna komisija pričela s preiskavo elektrarskega trusta, je bilo jasno, da je Samuel Insull tista sila, ki stoji v ozadju ogromnega propagandističnega ometanja tega trusta. Namen te propagande je bil, da se čimbolj diskreditira javno lastništvo industrije.

V tej propagandi so bili potreženi milijoni oziroma so še trošeni, ker "vzgajanje" publike se ni prenehalo. V Washingtonu se sedaj zanimajo, koliko od dveh milijard, katere so izgubili investori Insullovih "holding" kompanij, je šlo za to propagando. To bo mogoče odkrito pregledovanje poslovnih knjig bankrotiranih družb.

Novo versko klanje v Indiji

Simla, Indija, 15. okt. — Štirinajst muslimanov je bilo večraj ubitih in dvanaest težko ranjenih v verskih izgrediv med njimi in Hinduji v Budhaldu, v distriktu Hissar.

ŠPANJA BO ZA- SEGLA CERKVE- NO LASTNINO

Zadevni načrt predložen skupščini. Katoliška cerkev se bo morala odpovedati vsem privilegijem

Madrid, 15. okt. — Načrt, ki zahteva, da katoliška cerkev izroči vse katedrale, cerkve in drugo lastnino vladi, je bil predložen španskemu parlamentu. Načrt je v skladu z določbami ustave španske republike in bo nedvomno sprejet in tako postal zakon.

Načrt zahteva, da cerkev izroči republikli tudi dragocenošči in umetnine in da katoliška cerkev vnaprej sama vzdržuje prostore bogoslužja. Vsi privilegiji, ki jih je doslej uživala katoliška cerkev v Španiji, bodo likvidirani. Smela bo lastovati le blago in premoženje, ki ga bo pridobila na podlagi splošnih pravic, ki so za vse enake.

Dalje načrt določa, da se morajo verski obredi vršiti le v notranjščinj cerkva. Cerkvene procesije in druge svečanosti zunaj cerkva se smejo vršiti le s posebnim vladnim dovoljenjem. Vsi cerkveni redovi se morajo registrirati zaeno z imeni uradnikov, ki morajo predložiti natančne podatke o premoženju, ki ga lastujejo.

Američani v Parizu branijo svoje žene

Pariz, 15. okt. — Američani so se zavzeli za svoje ženske in vložili dvanaest obtožb proti urpravitelju popularne kavarnarje v latinski četrti, ker je prepovedal vstop vsem Američanom v njegove prostore, ček, da se ameriške ženske škandalozno obnašajo. Pred par dnevi so namreč Američani pretepli natakarja, ki jim ni hotel servirati opojnih pijač, ko je videl, da so ameriški gostje pijani. To je izzvalo spor in posledica je bila, da je uprava kavarne prepovedala vstop ameriškim gostom. Snoči je skupina Američanov spet prišla v prostore, toda natakarji so ji povedali, da ji ne bodo servirali. Ker Američani niso hoteli pristovoljno zapustiti kavarne, je bila pozvana policija, ki jih je izgnala. Američani so bili užitani in vložili tožbe proti upravi, ker je šalila čast njihovih žen.

Obtožba proti policajem umak- njena

South River, N. J. — Distriktni pravdnik je umaknil vse obtožbe proti policiji in privatnim detektivom, ki so ubili devetletnega dečka tekom stavke tekstilnih delavcev, dal pa je aretirati 32 stavkarjev, ker so protestirali proti policajem nasiljem in umoru dečka.

Insull izziva ame- riške avtoritete

Pravi, da je akcija, potom katere mu hočejo odvzeti potni list, nelegalna. Grška vlada podpira bivšega magnata

Atene, 15. okt. — Samuel Insull, bivši magnat elektrike, se pripravljajo na dolgo bivanje na Grškem. Pričakuje se, da bo prišla za njim njegova žena, ki se sedaj nahaja v Parizu.

Včeraj se je Insull posvetoval s svojim odvjetnikom, ki ga je informiral o korakih ameriških avtoritet, ki so jih podzele v vrho ekstradicije, da nastopi na obravnavi in se zagovarja na obtožbo veletatvine in poverbe v zvezi s polomom javnonapravnih kompanij, katere je kontroliral.

Insull je naslovil pismo Edwinnu Pittu, ameriškemu konzulu v Atenah, v katerem je odločno odbil konzulovo zahtevo glede izročitve potnega lista. Insull argumentira, da bi bila izročitev potnega lista v obstoječih okoliščinah nesmisel, ker ne maraigrati vloga klateža brez potnega lista.

Drugi dogodek v zvezi s Insulovo afero je bil odgovor grške vlade ameriškemu poslanstvu v Atenah na zahtevo, naj grške oblasti drže bivšega magnata pod nadzorstvom. Odgovor se glasi, da grška vlada na podlagi obstoječih zakonov nima pravice aretirati Insulla ali ga držati v zaporu, kajti pogajanja glede ekstradicjskega pakta med Združenimi državami in Grško še niso zaključena. To pomeni, da se bo Insull lahko svobodno gibal na Grškem, ker se ga ne more aretirati, držati v zaporu ali deportirati.

Velik odstotek tujezem- cev na podporni listi

Vladne avtoritete v Chicagu jih bodo skušale deportirati

Chicago, 15. okt. — C. A. Palmer, distriktni imigracijski direktor, je včeraj izjavil, da je preiskava, ki jo vodi njegov agentje, ugotovila, da je med 105,000 družinami, ki so na podporni listi dobrotvornih organizacij v okraju Cook, najmanj dvajset odstotkov tujezemcev, med temi mnogo takih, ki so podvrženi deportaciji.

Palmer je dejal, da bi se mnogo tujezemcev vrnilo v rojstni kraj, ako bi bili poučeni o novi regulaciji, ki določa prosto transportacijo za tiste tujezemce, ki se pristovoljno podvržejo deportaciji. Vlada je v zadnjih 18 mesecih poslala nad tisoč oseb v njihove rojstne kraje na svoje stroške, krog tisoč tujezemcev, ki pridejo nepostavno v Združene države ali izvrše zločine, pa letno deportira iz Chicaga in okolice. Palmer pravi, da tujezemci, ki so prišli nelegalno v to deželo, nimajo pravice ostati tukaj, še manj pa so upravičeni do podpore s strani dobrotvornih organizacij. On bo sedaj podvzel akcijo, da se vse take tujezemce deportira.

Uradniki okrajnih dobrotvornih organizacij zanikajo, da je med družinami, ki prejemale podporo, dvajset odstotkov tujezemcev, kajti vsak slučaj, kadar kdo vlož proročje za podporo, preiščejo. Ako prošlec dokaže, da je upravičen do podpore, jo dobi, v obratnem slučaju, pa mu jo uradniki odklonijo.

Prohibičniki navalili na okraj La Salle

Ottawa, Ill., 15. okt. — Nadsto zveznih agentov iz Illinois, Indiana in Wisconsin pod vodstvom federalnega prohibičjskega direktorja A. E. Amana je včeraj uprizorilo navale na točilnice opojnih pijač v La Salle, Streatorju, Ottavi in Oglesbyju. Agentje so zaplenili veliko zalogo opojne pijače in aretirali lastnike.

NEMČIJA ODBILA BRITSKO-FRAN- COSKI NAČRT

Zunanji minister izjavil, da Nemčija ne bo poslala svojih delegatov na konferenco velesil

Berlin, 15. okt. — Zunanji minister baron Konstantin von Neurath je včeraj odgovoril na povabilo britake vlade, naj pošlje svoje reprezentante na konferenco štirih velesil, v izjavi, v kateri poudarja, da to stori le v slučaju, ako se konferenca ne bo vršila v Ženevi. Zunanji minister pravi, da atmosfera v Ženevi, kjer se je prva razorožitvena konferenca izjalovila, ni naklonjena zahtevam Nemčije glede oborožitvene enakopravnosti.

Neurath je natančno, da bo Nemčija le tedaj poslala svoje reprezentante v Ženevo, ako dobi prej zagotovilo od Francije, Velike Britanije in Italije, da bodo te države pristale na njene zahteve.

Nezaupanje v Ženevo se je večraj še povečalo, ker je Rene Massigli, član pripravljalnega komiteja razorožitvene konference, v svojem govoru izjavil, da je nemška vlada odredila militaristično vežbanje članov državne policije. Politiki v Ženevi so navdušeno posdravili govor francoskega delegata, kar je Nemce še bolj utrdilo v veri, da ne morejo ničesar pričakovati od mesta, ki je sedež Lige narodov, katero kontrolira Francija.

Prihajajoča "revolucija" vznemirja stare garde

Znamenja kažejo, da bodo reakcionarni republikanski senatorji doživeli poraz pri volitvah

Washington, D. C. — (FP) — Ne samo glavni stan demokratske stranke, temveč tudi politični opazovalci, napoveduje, da bodo starogardniki Moses, Watson, Smoot in Jones, ki ponovno kandidirajo za svezne senatorje, poraženi pri volitvah osmega novembra. Pričakovano demokratsko zmago mnogi posdravljajo kot pričetek "revolucije" v kongresu, zlasti v senatu. Ako bodo omenjeni senatorji poraženi, tedaj bo zdrobljena republikanska politična mašina v Washingtonu, kar bo olajšalo delo progresivni skupini, ki bo vodila opozicijo proti burbonskim demokratom.

Smoot je član senata že trideset let, najstarejši po letih slušbe. Jones je bil izvoljen l. 1909, Watson je senator že šestnajst let in je voditelj republikanske večine v višji zbornici, Moses pa je bil izvoljen za sveznega senatorja l. 1918. Vsi ti so glasovali za potrditev sodnika Parkerja, ki ga je Hoover imenoval za člana sveznega vrhovnega sodišča, in so vedno vodili opozicijo proti delavski zakonodaji. Vodstvo stare garde bo v slučaju poraza teh senatorjev prešlo v roke Reedu, Feasu in Binghamu.

Senator Reed je že pričel vpitati, da se mora vsem progresivcem v senatu odvzeti vašna mesta v senatnih komitejih, ako zmagoje demokrati. S tem hoče vplivati na progresivce med republikanci, da bi se spustili v agitacijo za izvolitev senatnih kandidatov stare garde. Toda progresivce, od katerih so nekateri načelniki komitejev, to ne vznemirja. Pripravljani so na umik s teh pozicij, ako je to cena, katero naj plačajo za poraz Hooverja, Watsona, Smoota, Mosesa in Jonasa. Počutili se bodo celo bolje v opozicijsalnem taboru, ker bodo lahko nadzirali zakonodajni program, katerega bodo prihodnje leto predložili demokratje, ki pričakujejo, da bodo zmagali z veliko večino pri novembarskih volitvah.

Urganje oblaka, ki je pred kratkim povzročilo povenjenj v Tehachapi kanjonu v Kaliforniji, je prineslo smrt neznanemu številu brezposelnih delavcev, ki so se vozili na tovornem vlakcu za delom. Voda je odplavila del proge in vlak se je zvrnil v globel. Poleg neznanih brezdomcev je našlo smrt tudi osebo vlaka.

Razgovor z rudarjem

Trbovlje, koncem septembra. In tako zdaj spet sedim na o-
bronku gozdiča nad rudarsko ko-
lono, kakor sem sedel včasih sko-
leberni dan ter govoril s so-
velj-rudarji o tem in onem. Pod-
strminim, nevisokim pobočjem te-
stet potok, ki se malo dalje ob-
rudniški separaciji ves umaže
ter teče kot črna kalna brozga
vrti Savi. Separacija stara že
nekaj let sezidanih nekaj
strojnih prostorov ter dva
bunkarja. Eden teh bunkarjev
prostora za 60 vagonov pre-
moga! Pod bunkarjema se začne-
širokotična železnica, ki vo-
do postaje. Pred dvema letoma
se so očističili premog vozila
separacije na postajo v hun-
to okotirni železnici. Na po-
staji so premog sipali v vago-
Zdaj leti premog iz bunkar-
direktno v vagon in tako se
stavlja vlak s premogom že
pri separaciji. Racionaliza-
cija, ki je stala milijone in vrgla
na cesto mnogo delavcev, ki so
bili odvede.

Težke denarje je zahteval tu-
veliki viadukt, ki je zgrajen
doline preko rudniških ti-
ki vodijo iz rovov do separ-
cije. Poprje je vodila glavna
linjska cesta preko teh tirov,
v rudniški promet sta bi-
ovirana. Zdaj vodi cesta po
viaduktu, oba prometa imata
vojo pot in se ne ovirata.

Tako se je rudnik v tej dolini
razvijal, mnogo je bilo
razjedena; rudnik se je znebil
tem lepega števila delavcev,
produkcija ni padla, marveč ce-
narasla. Povečali so se obrat-
prostor rudnika, povečalo se
je število brezposelnih, poveča-
število stradalajočih.

Zdaj torej sedim tu na parob-
in gledam v dolino. Vse je
bilo, malo je ljudi na cesti, celo
rudniška restavracija, od koder
je včasih glasila harmonika in
vsem, ždi vsa tih in samot-
na pod kostanj, otroci se ne po-
tako razposajeno po cestah
kot nekoč: vsa dolina je kot zar-
ta, kot da visi težnja težak po-
rov, ki se vedno bolj niza in je
merom manj traka.

Včasih... Včasih je bilo druga-
Stali so rudarji v skupinah
na trgu, stali so na koncih kolo-
nje ter se pogovarjali o vsem
mogotem, največ o delu v rudni-
ni, hoteli so po cesti, obiskova-
so se, za zabavo so kopali po
prijih vrtovih in včasih je kdo
privoščil kakšen glaž vina celo
z mero. O, včasih je bilo vse
drugače. To je bilo takrat, ko so
tem pobočju proti plazovom
nasadili mlade akacije.

Zdaj so akacije razrasle, še
zdaj v jeseni imajo košate kroš-
je, in steza, ki je vodila poprej
nimo njih, vodi zdaj pod njimi
v hrib. Nekaj let jih nisem videl,
zdaj sem opazil njih rast pa se
mi zdi, kot bi že dolgo ne bil
na.

Rudar, moj stari znanec in
dovipnež, čepi poleg mene. Oba
preva v dolino, pripovedujeta
drug drugemu to in ono, včasih
se v nasmehu ali pridrušanju spo-
vedava, češ: Tako je, potrpeti
je treba, vse nas utegne še ča-
tati, še hujaše zlo in tudi dobro.

Kako hudo je živeti v tej dolini
kot rudniški namešteneec, be-
pomo lahko v časopisih. Čitali
smo, kako slabo mezdo imajo,
kako se podjetje naravnost igra
delavci z zavestjo, da se ne mo-
rejo niti malo upreti sprčo gro-
de brezposelnosti vseh in sprčo
političnega položaja, ki ne do-
voljuje nikakih "izgredov". Či-
tali smo, kako so rudarske žene
in kolonij s svojimi otroki okrog
sebe in v naročjih naskočile ob-
danske hišo prav tedaj, ko se je
tamkaj nahajal narodni posla-
nec. Zagrozile so: ali nam date
kakšno podporo ali pa vam pu-
stimo otroke na občini! Navzoči
narodni poslanec si je bil na ti-
hem svest tega, da tu ne more
storiti ne on ne vsa skupščina
prav ničesar, ker je Trboveljska
premogokopna družba močnejši
faktor z večjo oblastjo kot cela
skupna poslancev in senatorjev.
Poleg tega pa so ti rudniki v ro-
kah francoskega kapitala, no, in
Francija je naša "prijateljska
država", mi smo njeni... kaj
češ tu storiti? Na glas pa je po-
slanec le moral povedati kakšno
besedo. Pa je obljubil podporo
in zagotovil žene, da oblasti ve-
do o težkem položaju in da so-
stvarujejo z njimi, ker so do-

jo. Poštenega rudarskega dela
ni več! Kar dryimo naj za pre-
mogom, skrb za varnost pa naj
pustimo vnevar! Ravbarija!"

Kar vas je rudarjev, najbrž
razumete, kako resno jemljejo
rudarji svoje podzemsko delo.
Razumete tudi jezo rudarjev, če
morajo opravljati svoje delo ne-
sistematično, pod pritiskom rud-
niške uprave, ki ima le eno slepo
straat: čim več premoga in sa-
mo premoga, pa čeprav gre ves
rudnik k vragu! Zakaj posledica
te ravbarije so le, zanemar-
jeni rovi, po katerih hodi rudar
s stalnim strahom, da se utegne
sesuti.

"Verjemi mi, da so nekateri
rovi, po katerih hodimo do svo-
jih premogovnih mest, tako za-
nemarni in nevarni, da hodim
vselej s strahom skozinje."

Gledava v dolino. Iz separaci-
je vozijo oprani premog v hun-
tih v nasprotno pobočje, kjer ga
sipljejo na velike kupe. Tam ga
je nagradnega že sto in sto
huntov. Naročil ni. In če stopiš
po dolini proti postaji, boš za-
gledal še nekaj precej velikih
travnikov, ki so pokriti z visokim
kupom premoga. Naročil ni.

"Obenem pa vidimo, da sploh
ni povpraševanja po premogu v
taksi višini, da bi običajna pro-
dukcija brez priganjanja in rav-
barija krila picla naročila. Po-
gled, tam nasipavajo premog na
kup, da počaka in sprhni do bo-
ljših časov z boljimi naročili.
Nas pa priganjajo kot živino,
zahtevajo od nas nemogoče visok
produkcije, hitijo je za pre-
mogom — medtem pa se premog
kopiči v magazinih. Nekaj slu-
tim, težko da se varam. S stra-
hom čakam, da poreče rudniško
vodstvo nekega dne: Zdaj pa,
rudarji, za nekaj časa ustavite
obratovanje popolnoma. Premo-
ga imamo v magazinih dovolj,
in kadar nam ta poiče, vas po-
kličemo spet na delo. Za to priga-
njanje, zato ravnanje: Teško, da
se motim."

Mile Klopčič.

CAR NIKOLAJ IN PISATELJ
GORKI

V arhivu ruske Akademije
znanosti v Leningradu so našli
pismo, ki ga je pisal ruski car
Nikolaj II. svoječaganemu pro-
svetnemu ministru Vanovskemu.
Pismo datira iz časa, ko je iz-
volila Akademija Gorkoga za
svojeega člana in nedvomno pri-
ča, kakšni občutki so navdajali
vladarja Rusije zaradi tega do-
godka. Car piše:

"Vest, da je postal Gorki član
Akademije, je napravila name in
na vse pametno misleče Rusje
porazen vtis. Kaj je napotilo
častitljive modrijane, da so iz-
volili Gorkoga za svojega tova-
riša, mi je nepojmljivo. Niti
Gorkoga leta, niti njegovo delo
nista vredna te časti. Mnogo
resnejša je za okolščina, da je
Gorki politično sumljiva oseba.
Čemu so ga torej izvolili za člana
Akademije? Jaz sem zaradi te-
ga močno ogorčen in vam dajem
nalog, da v mojem imenu prekli-
čete to izvolitev. S tem upam,
se bodo glave akademikov neko-
liko iztrezile. Nikolaj."

"Oh", in znanec zamahne z ro-
ko, kar ni njegova navada. Zme-
rom pripoveduje mirno. "Priga-
njanje tako, kot ga ni bilo v ča-
su, ko rudnik ni mogel ustrezati
mnogih naročilom. Zdaj je na-
ročil mnogo manj, delamo le na
dva štita, dopoldanski in popo-
danski, rudarjev je mnogo
manj, toda produkcije gospodom
ni nikdar dovolj. Rudarji že sa-
mi od sebe, iz strahu pred od-
povedjo in v želji, zaslužiti čim
več, garajo na vse kriplje. Ena
posadka treh ljudi izkoplje več
kot pred leti dve posadki. In-
ženirju pa ni nikoli dovolj. Na
čudežen način, da sam strmiš,
nakoplješ kak dan 17 huntov.
Pa pride inženir ter reče: Jutri
bosta nakopala 18 huntov. Sploh
pa —" in moj znanec zamahne
z roko, kakor zamahnejo stari
rudarji, ki se razumejo na ru-
darsko delo bolj od inženirjev,
"to ni več rudarstvo, to je ro-
parstvo, ravbarija. Samo premo-
ga! premoga! — poštenega de-
la ne poznajo več. Važnih prog
ne vzdržujejo, kot bi bilo potreb-
no, prometnih rovov ne poprav-
ljajo, če tudi grozi kakšna ne-
varnost. Rudniška uprava zahte-
va le premoga, čim več premo-
ga. In če pridejo do premogov-
ne žile, potem pride ukaz: rop-
ti premog! Na zavarovanje pro-
metnih rovov še malo ne misli-

jo. Poštenega rudarskega dela
ni več! Kar dryimo naj za pre-
mogom, skrb za varnost pa naj
pustimo vnevar! Ravbarija!"

Kar vas je rudarjev, najbrž
razumete, kako resno jemljejo
rudarji svoje podzemsko delo.
Razumete tudi jezo rudarjev, če
morajo opravljati svoje delo ne-
sistematično, pod pritiskom rud-
niške uprave, ki ima le eno slepo
straat: čim več premoga in sa-
mo premoga, pa čeprav gre ves
rudnik k vragu! Zakaj posledica
te ravbarije so le, zanemar-
jeni rovi, po katerih hodi rudar
s stalnim strahom, da se utegne
sesuti.

"Verjemi mi, da so nekateri
rovi, po katerih hodimo do svo-
jih premogovnih mest, tako za-
nemarni in nevarni, da hodim
vselej s strahom skozinje."

Gledava v dolino. Iz separaci-
je vozijo oprani premog v hun-
tih v nasprotno pobočje, kjer ga
sipljejo na velike kupe. Tam ga
je nagradnega že sto in sto
huntov. Naročil ni. In če stopiš
po dolini proti postaji, boš za-
gledal še nekaj precej velikih
travnikov, ki so pokriti z visokim
kupom premoga. Naročil ni.

"Obenem pa vidimo, da sploh
ni povpraševanja po premogu v
taksi višini, da bi običajna pro-
dukcija brez priganjanja in rav-
barija krila picla naročila. Po-
gled, tam nasipavajo premog na
kup, da počaka in sprhni do bo-
ljših časov z boljimi naročili.
Nas pa priganjajo kot živino,
zahtevajo od nas nemogoče visok
produkcije, hitijo je za pre-
mogom — medtem pa se premog
kopiči v magazinih. Nekaj slu-
tim, težko da se varam. S stra-
hom čakam, da poreče rudniško
vodstvo nekega dne: Zdaj pa,
rudarji, za nekaj časa ustavite
obratovanje popolnoma. Premo-
ga imamo v magazinih dovolj,
in kadar nam ta poiče, vas po-
kličemo spet na delo. Za to priga-
njanje, zato ravnanje: Teško, da
se motim."

Mile Klopčič.

CAR NIKOLAJ IN PISATELJ
GORKI

V arhivu ruske Akademije
znanosti v Leningradu so našli
pismo, ki ga je pisal ruski car
Nikolaj II. svoječaganemu pro-
svetnemu ministru Vanovskemu.
Pismo datira iz časa, ko je iz-
volila Akademija Gorkoga za
svojeega člana in nedvomno pri-
ča, kakšni občutki so navdajali
vladarja Rusije zaradi tega do-
godka. Car piše:

"Vest, da je postal Gorki član
Akademije, je napravila name in
na vse pametno misleče Rusje
porazen vtis. Kaj je napotilo
častitljive modrijane, da so iz-
volili Gorkoga za svojega tova-
riša, mi je nepojmljivo. Niti
Gorkoga leta, niti njegovo delo
nista vredna te časti. Mnogo
resnejša je za okolščina, da je
Gorki politično sumljiva oseba.
Čemu so ga torej izvolili za člana
Akademije? Jaz sem zaradi te-
ga močno ogorčen in vam dajem
nalog, da v mojem imenu prekli-
čete to izvolitev. S tem upam,
se bodo glave akademikov neko-
liko iztrezile. Nikolaj."

"Oh", in znanec zamahne z ro-
ko, kar ni njegova navada. Zme-
rom pripoveduje mirno. "Priga-
njanje tako, kot ga ni bilo v ča-
su, ko rudnik ni mogel ustrezati
mnogih naročilom. Zdaj je na-
ročil mnogo manj, delamo le na
dva štita, dopoldanski in popo-
danski, rudarjev je mnogo
manj, toda produkcije gospodom
ni nikdar dovolj. Rudarji že sa-
mi od sebe, iz strahu pred od-
povedjo in v želji, zaslužiti čim
več, garajo na vse kriplje. Ena
posadka treh ljudi izkoplje več
kot pred leti dve posadki. In-
ženirju pa ni nikoli dovolj. Na
čudežen način, da sam strmiš,
nakoplješ kak dan 17 huntov.
Pa pride inženir ter reče: Jutri
bosta nakopala 18 huntov. Sploh
pa —" in moj znanec zamahne
z roko, kakor zamahnejo stari
rudarji, ki se razumejo na ru-
darsko delo bolj od inženirjev,
"to ni več rudarstvo, to je ro-
parstvo, ravbarija. Samo premo-
ga! premoga! — poštenega de-
la ne poznajo več. Važnih prog
ne vzdržujejo, kot bi bilo potreb-
no, prometnih rovov ne poprav-
ljajo, če tudi grozi kakšna ne-
varnost. Rudniška uprava zahte-
va le premoga, čim več premo-
ga. In če pridejo do premogov-
ne žile, potem pride ukaz: rop-
ti premog! Na zavarovanje pro-
metnih rovov še malo ne misli-

Povodenj v Mandžuriji. Uboge Mandžurce zmirom nekaj tepe. Če niso japonski ali kitajski banditi, je pa poplava.

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

PATRIOTIČNE SOLSKE NA- LOGE

Vojna ima tudi odlične blago-
dejne posledice

Kdor ima mladino, ima arma-
do, ima militarizem. Zato je
šolska vzgoja za vsako državo
bilno važna. Avstrijska republi-
ka se zaveda tega in je zato u-
vedla v šole močno militaristič-
no vzgojo. Kako daleč gre v tem
avstrijska republika, kaže na-
slednji primer:

Izšla je v Avstriji pomožna
knjiga za učitelje, ki ima na-
slov: "Nemške naloge za višje
razrede". V tej knjigi je tudi na-
loga, ki naj jo dajejo učitelji
ljudskošolski mladini, in sicer
naloge o blagodejnih posledicah
vsake vojne. Kako naj učitelji
zadele otroke in pripravijo učence?
Poglejmo v knjigi in berimo:

"Vojna ima tudi blagodejne
posledice:

I. Za države: 1) Vojna je pre-
tistrup proti strupenim rastli-
nam, ki rasto v miru; 2) narodi
se nauče med seboj bolj spozna-
vati, spoštovati, ideje se izme-
njavajo in spoznavajo življenja
naziranja itd.; 3) trgovina si
poišče novih, včasih koristnejših
poti; 4) umetnost posebno pa pe-
sništvo in slikarstvo, dobita ve-
ličastnih snovi za proslavljanje
junštva, junštva narodova da-
jo snov za zgodovinska dela. —

II. Za posameznega državljanca:
1) Vojska da vsakomur priliko,
da razvije svoje talente: brez
vojne bi bil svet za marsikate-
rega veličana revnejši; 2) mno-
go čednosti se lahko izkaže, ne
le junastvo in vztrajnost, tudi
dobrodelnost, milostivnost in po-
žrtvovalnost; 3) marsikateri de-
lovni človek dobi priliko za nov
poklic."

To so ta navodila za naloge o
koristi vojne. Kaj ni to čedna kr-
šćanska republika, kjer tako u-
čijo otroke?

Kamniški čišpas uspeva tudi
finančno. — Kamniška progja je
zdaj po novi ureditvi in zvišanju
brzini postala dobičkonosna, do-
čim je prej delala z izgubo. Že
v prvih 15 dneh septembra se
je izkazalo, da bo kamniška pro-
gja zdaj spet "neala" železniški

Humor pri živalih

Staro vprašanje, da-li se živali
amejejo, še danes ni rešeno in
tudi vprašanje, da-li imajo ži-
vali smisel za humor, še ni po-
jasnjeno. Vsekakor pa je opa-
nati na nekaterih živalih, kakor
na konjih, fiziognomične izraze,
ki jih navajajo mnogi ljudje v
dokaz, da je smeh tudi v žival-
skem svetu doma.

"Smejoča se hiena" je boječa
in žalostna žival, kadar pa se
oglasi s svojim naravnim gla-
som, ga — bo vsako zamenjal z
glasnim človeških smehom. Isto
je s neko ptico, ki jo Angleži
znančujejo za "smejočega se
zala." V resnici nima ptica se-
veda nič opravka ne z oslom ne
s mehom. Kar trdijo mnogi
ljudje, namreč da so arečali sme-
joče se slone, krave, lisice in vse
nogoče druge živali, bo šlo po
vseh prilikah na račun zmote. A
opicah, vsaj o človeških opicah,
limpanjih in orangutanjih je go-
vovo, da se snajo smejeti in ve-
teliti se kakor človek.

Cudno je, da se pri opljehih
mladih sproži smeh najlažje po
istem vzroku kakor pri človeških
otročih, namreč po ščegetanju,
ločim ti bodo odrasle opice tak-
no zaupnost zelo slabo poplača-
le. Če pa so opice za sedaj edine
živali, ki jim lahko priznavamo
smeh, a tem nikakor nismo po-
vedali, da vse druge živali nima-
jo smisla za humor. Živali vse-
takor na razne načine izražajo
i svojo zadovoljnost in veselje.

Najbolj znani primer te vrste
je mačka, ki prede. Angleška
proučevalka živali Frances Pitt
vidi v igri mladih vider, v lovu
za repom druge mlade živali, v
prekucavanju in podobnih vese-
lih prizorih bližnjo sorodnost s
šalami smejočih se otrok. Pri tem
se živalim očel prav tako svetijo
kakor razposajenemu človeku.

Bobri kažejo pri svojih igrah
neko gibanje podkožnih mišic,
ki povzroča potem nekakšno va-
lovanje dlake. Ti gibljaji kaže
so po vseh prilikah sorodni šče-
getanju, ki je pri ljudeh najsigur-
nejši povzročitelj smeha. Mno-
ge ptice v velikih istotako naje-
žijo svoje perje, dočim izražata
mačka in pes s tem strah ali ne-
zadovoljnost.

Dr. Milton Greenman v Fila-
delfiji je ugotovil na belih pod-
ganah, da izražajo svoje ugodje
s ščegetanjem zob, kar ni daleč
od človeškega smeha, pri kate-
rem se usta sunkovito odpirajo
in zapirajo. Mravilje, ki redijo
"možno živino," neke majhne
žuželke, imajo navado, da jih
ščegetajo. To ščegetanje mora
v živinici vzbujati neki ugodni
počutek, ker izločuje potem kap-
ljice sladkega soka, ki ga mravi-
lje posebej za največjo nasla-
do. Ni torej izključeno, da ima-
jo živali neki smisel za humor,
ki se izraža v najprimitivnejši
obliki še pri žuželkah s tem, da
se dajejo ščegetati.

RAZNE VESTI

Mornarji izvojevali delno
smago

San Pedro, Cal. — Mornarji
na parniku Point Gordova, last
Swaine & Hoyte Co., so delno u-
speli s svojo stavko, ki je priče-
la v San Franciscu v času, ko je
parnik zapuščal pristanišče.

Mornarji so zahtevali osemur-
nik, nove postelje, boljše hrano
in druge izboljšave. Da je par-
nik mogel nadaljevati proti San
Pedru, je kapitan obljubil, da bo
ugodil zahtevam razen delovni-
ka, za katerega skrajšanje mora
dobliti dovoljenje od družbe. Ka-
pitan je držal svojo obljubo in v
San Pedru dal prenoviti postelje
in izboljšati hrano. Krovnemu
moštvu so se pridružili tudi kur-
jači. Delovnik ni bil skrajšan;
delajo še vedno po 12 ur.

Mu niso pustili umreti

San Francisco. — Nad 70-let-
ni William Finnegan je sklenil
ločiti se od tega sveta, ker se je
zadnja leta težko preživljal.
"Sem pa tam sem dobil skorjo
kruha in košček mesa. Ne do-
volj, da bi se našilil. Poskušil
sem delati, pa nisem mogel. Sem
prestar. Zato sem sklenil se vle-
či na tla in umreti."

Svojo zgodbo je povedal poli-
cij, ki ga je našla za grmom v
samotnem kraju Golden Gate
parka. Ležal je tam in umiral
24 dni, brez jedi. Le sem pa tam
je vstal, da si napolni želodec s
pitno vodo. Frepeljan je bil v
Emergency bolnico, kjer pravi-
jo, da bo ostal pri življenju. Ni
se mu posrečilo umreti in na-
daljevati bo moral pot trpina.

Oh: "Hvala Bogu, sedaj sem
končno rešen te hude revme!"
Ona: "Škoda, odslej ne bomo
več vedeli, kdaj bo slabo vreme."

IZ PRIMORJA

Nesreča v raškem premogov-
niku

V raškem premogovniku so
kopali nov del enega izmed ro-
vov. Ko so s minami napravili
že večjo vdolbino v hrib, so se
lotili trije delavci, med njimi
42-letni Slobodan Čule iz okoli-
ce Labinja in Matej Visković,
ogrodja, s katerim je bilo treba
podpreti stens in strop, da
se ne bi zrušili. Nenadoma pa se
je tedaj utrgal plaz, ki je zasul
vse tri rudarje. Čule, oče 5 o-
trok, je bil na mestu mrtev, Vi-
sković je dobil hujaše poškodb,
tretji delavec pa je ostal docela
nepoškodovan. Delavec so pri de-
lu opazili znake nevarnosti, a ni-
so smeli opustiti dela, dokler jim
paznik — prepozno — ni dal
predpisanega znamenja.

Pred kratkim je požar uničil celno tovarno v Philadelphiji in 200 delavcev je izgubilo delo.

Ivan Jontes:

Imigrant Janez Mihevc

5

Tisto zimo v Torontu je Janez videl in spoznal marsikaj. Videl je nagli razvoj moderne industrializma in spoznal, da razvoj v stari smeri ne more prinesiti nič dobrega delavcem; videl je dolge vrste brezposelnih, imigrantov in domačinov in začel slutiti, da vlada v industriji grozen nered, katerega neposredne žrtve so delavci; začelo se mu je dozdevati, da bi moralo biti drugače, da bi lahko bilo drugače — kako bi se dalo iz tega čudnega kaosa napraviti red, o tem tedaj ni še razmišljal. Janez je bil opazovalec, ki iz svojih opazovanj ni ustvarjal potrebnih zaključkov.

Do enega zaključka je vendarle prišel: da bi bilo mnogo bolje za delavce, če bi bili organizirani. Potem ne bi bilo treba delavcem garati za dvajset ali trideset centov na uro, prenašati prokletstva besnega priganjstva in še prositi za takšno delo kakor v bogajme. Do tu je prišel — dalje ni šilil.

V teh mesecih je Janez spoznal tudi, da so razni plemenski predsodki, ki jih tako ljubo-sumno gojijo pripadniki belega plemena, brez realne podlage in se dajo težko, ako sploh, opravičiti.

Prišel je v dotiko z mladim zamorcem, delavcem v neki tovarni obleki, ki je svoj prosti čas porabil za razširjenje svojega miselnega obzorja. Janez je menil, da so črnci neke vrste nižja bitja, ljudje na nižji razvojni stopnji, ki so še nesposobni za civilizacijo, neomikani, divji barbari, toda Jim ga je kmalu prepričal, da se je grdo zmotil; mladi črnci je namreč miselno daleč nadkriljeval Janeza, ki se je valed tega večkrat znašel v neprijetni zadregi. Kdo bi si bil mislil, da imajo tudi črnci mozgane in še tako razvite? Hudimana, saj Janez ne ve niti četrtnike tega, kar ima Jim v glavi!

Poznanstvo z Jimom ni škodovalo Janezu, temveč mu v več ozirih koristilo. Spoznal je, da so črnci ljudje dobrih in slabih lastnosti, prav tako kakor belci; da se jim godi od strani belopoltnih ljudi, posebno Amerikancev, velika krivica; da so zmorni tekmovalci z belci na vseh poljih človeškega znanja, in če je povprečni črnci miselno na nižji stopnji, je temu kriv bel človek, ki mu ne da priložnosti in aredeve za poglobitev temeljne izobrazbe; da ne velja soditi ljudi po zunanosti ali barvi kože; da so med zamorci dobri in poštenji kakor tudi slabi in značajni, prav tako kakor na pr. med Slovenci ali Amerikanci. Poleg tega je dobil prvi poduk v socialnih vprašanjih in problemih, na katerih temeljih je pozneje postavil svoje novo svetovno naziranje. Jim se je nadalje izkazal tudi kot dober učitelj angleščine, kar je jako koristilo Janezu ter ga je še bolj približalo mlademu črncu. Ko se je leto pozneje vrnil z zapada v Torontu, je bil zelo razočaran, ker ni mogel najti svojega črnega prijatelja, ki se je bil medtem neznano kam preselil.

O židih je bil Janez prepričan, da so brezsrčni oderuhi, vedno pripravljene za malo dobička odreti kožo s krščanskega človeka; sploh je videl v njih nekakšno bestije, ki bi jih bilo treba uničiti in katere je sovražil še izza mlada, ko mu je veroučitelj v šoli živo slikal, kako so grdi, krvoločni judovski barantači mučili in umorili "našega ljubelega gospoda Jezusa Krista." Toda to njegovo prepričanje se je nekoga dne razblinilo v nič in Janez je spoznal, da je živel v grdih zmotah glede ljudi hebrejskega poretka.

Daniel ali Dan je bil mlad, velik in močan dečko židovskega rodu, doma iz rumunske Be-

arabije. V Kanadi je bil dve leti. Prijazen dečko, potrpečljiva in dobra duša, pripravljen sprijateljiti se z vsakim človekom. Seznanil se je Janez z njim tistega dne, ko je mladi Žid postal njegov sestanovalec; slovaški tovariši so se namreč izselili in Janez je bil nekaj tednov sam.

Prvi vtis, ki ga je bil napravil Dan na Janeza, je bil dober; Janez je brž uganil, da ne bo težko shajati s tem človekom in da se utegneta časoma celo sprijateljiti. Edino oviro je videl sprva v njegovi pripadnosti k hebrejski rasi; ta "ovira" pa se je kmalu podria in Slovence in Žid sta si preko žalostnih ostankov nekdanje "pregraje" podala roke ter postala dobra prijatelja.

Dan je delal v nekem tunelu, ki so ga kopal pod zemljo nekje v mestu. Delo je bilo dobro plačano — dolar na uro — zato pa tudi nevarno in zdravju hudokodljivo. Zemlja je bila preveč prepovena s podtalno vodo, zato se je vršilo delo v tunelu pod silnim umetnim zračnim pritiskom, kar je bilo posebno slabo za ušesa; Dan se je pritoževal, kako ga trga v ušesih. Dan je opravljal v tunelu delo s krampom in lopato; kopal in ril je v težko, mastno zemljo ter jo nakladal v samokolnice, ki so jih drugi vozili k dvigalu. Delalo se je šest ur dnevno, toda delo je bilo tako naporno in uničujoče, da bi nihče ne vzdržal teh šest ur brez prestanka v tunelu; delo je bilo zato razdeljeno: tri ure dela, nato tri ure oddiha v posebni baraki na površju, nato zopet tri ure dela, potem eno nadaljnjo uro v čakalnici, nakar so šli delavci domov.

Ko je Janez zvedel, kako težko in nevarno delo opravljajo njegovi židovski sestanovalec, se je hudo začudil; fant je namreč smatral žide v splošnem za velike lenuhe, ki so dobri barantači in grdi oderuhi, toda zanič za vsako fizično delo in napor. Dan pa je garal kakor ni Janez nikdar delal v svojem življenju! Za borih šest dolarjev dnevne mezdje se je vsak dan gnal tako, da je prišel domov telesno vse izčrpan! Janez ni žid, trdemu delu je vajen, ampak za takšno delo bi se najbrž prav lepo zahvalil, čeprav so dolarji kaj vabljivi!

"Hudimana, kaže, da sem se tudi glede Židov grdo zmotil!" je vzklikal v sebi. "Mislim sem, da med njimi ne dobiš poštenega delavca, tale Jud pa ti gara pod zemljo kakor bi jaz ne tlačil niti v sanjah! Videti je, da se je prava šola v spoznavanju ljudi šele pričela zame..."

Še bolj pa se je čudil Janez, ko je spoznal, kako dober in plemenit značaj biva v mladem Židu.

Najprej ga je presenetila čudovito nežna ljubezen do matere, ki mu je bivala v rodni Besarabiji. Koliko nežne ljubezni in prisrčne, otroške udanosti je bilo v njegovih besedah in očeh, kadar je govoril Janezu o svojih materi! Tudi Janez je ljubil svojo mater, toda njegova ljubezen je bila skrita pod trdo skorjo, katere ni nikdar predri čustvenih izliv otroške ljubezni; trda je bila ta ljubezen, trda, kakor apnenec gorenjskih snežnikov in skrta kakor je skrit v grmovju in vresju tiho žuboreči gozdni studenček. Danova ljubezen je bila drugačna: globoka, vse premagajoča in do skrajnosti nežna. In dočim je Janez vedno skrivl svoja čustva v globini svojega bitja, jih je Dan pogostoma izlil iz sebe kakor mogočni Dnjester izliva svoje vodovje v Črno morje. Janeza je bilo ob takih trenutkih akoro aram.

(Dalje prihodnje.)

lati, zamo pazili boste na druge, kaj govore in kaj delajo. Če kdo kaj reče proti meni, pripeljite ga sem. Razumete?"

"Razumemo!" Priklonili so se in odšli. Kmalu so dobili še uniforme, da so proletarci lahko koj vedeli; mož pravice oziroma mož Kapitalista! Še bolj jih je t-rz-tegotilo in uniforma jih kar ni mogla krotiti.

Med tem pa se je zgodilo čudo: vodnjak je postal poln do roba. Kapitalist pa se ni začudil, ampak odpustil vse delavce:

"Preveč vode ste mi nanosili. Počakajte, da jo nekaj shlap; v zrak in nekaj popijem!"

Ošli so delavci in se hoteli veči na travnik pri drevoredu. Pa uniformiranci jih niso pustili, ker so imeli v takem času še ostrejšo ukaze od Kapitala. Delavci je pričelo žejati. Kapitalist pa pokliče par svojih dvornih norcev, ki jih je nazival učenjake preroke:

"Pojdite med ljudstvo kot rešniki in jim razložite zakaj trpe žejo. Saj ste zvezdoslovci!"

In preroki-norci so šli in se raztresli med delavce:

"Čujte in poslušajte, pogledajte. Zeja vas davi! Najprej tovarjimo zakaj, potem bomo pa pogledali, kako bi se jo odpravilo! — Torej, glejte: sonce ima lise na sebi! Motno je! Od tod vaša žeza in beda! In kadar bodo lise izginile s sonca, bo konec žeze. Odpraviti jih pa je nemogoče!"

Delavci so pol verjeli in pol ne verjeli: lise na soncu in beda na zemlji, da bi to dvoje bilo v zvezi, le kolikaj v zvezi? — Že se jih je par pojavilo, ki so dejali, da je to le pesek v očih. Pa kmalu so utihnil.

Kapitalist je med tem pridno škropil — seveda ne on! — svoje vrtove in drevorede in tako je nekaj vode že odteklo! Delavci so pričeli delati dalje, sonce pa je imelo še vedno lise. Pravzaprav bi se morale še večati, ker beda delavcev ni jenjala, kajti Kapitalist jih je zdaj slabše plačal, kot prej!

Kmalu je bil vodnjak spet poln! Zopet so morali prekiniti z delom in beda je spet nastala. Kapitalist pošlje seveda zopet svoje dvorne norce-modrijane z zgodbo o lisah, pa niso imeli sreče. Med delavci so se pojavili ljudje, ki so razjasnili vso stvar in ki jih je ljudstvo nazivalo "agitatorje". Ti so nazivali druge delavce s "sodrug!"

"Sodrug! naše žuljave roke delajo preurno in preveč. Zato se je vodnjak napolnil do vrha in zdaj smo brez dela, gladni! Zakaj je tako? Ker Kapitalist ni gledal koliko vode rabi in koliko drži vodnjak, to se pravi, da je donosanje vode neorganizirano. V sosednji državi je neki človek, ki se tudi nazivlje kapitalist, znašel hitro izdelovanje klobukov in je tudi najel delavce, da so delali klobuke. Sedaj so jih naredili preveč in morali so ustavititi tovarno. Torej je povsod to takozvano proizvajanje neorganizirano! In ta neorganiziranost povzroča bedo in beda povzročajo razrede; bogate in revne. Poslednjih je velika večina; zovoje se proletarci. Treba je, da se vsi proletarci vseh dežel združijo in vršite skupno boj proti Kapitalistom, boj, ki bo večkrat porajal barikade, spopade in ki

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Sept. 30, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravčasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nali zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesec Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$4.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vsa leta pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 na poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Upravništvo "PROSVETA" 2657 S. Lawrence Ave., Chicago

Za kratek čas

Mož in žena
— O, nesrečnica, zakaj si nisem raje dvakrat premislila, predno sem te vzela!
— Meni bi bilo zadostovalo, če bi si enkrat premislil.

Pozna jih

Ona: Ah, možiček, srček, dušica...
On (suhoparno): Klobuk ali obleko?

Nova služkinja

— Ste že kje služili?
— Seveda sem, dve leti.
— Ilimate izpričevalo?
— Celih 15, in vasa so dobra.

Zna si pomagati

— Povej mi, prijatelj, kaj bi storil, če bi ti zdravnik nekega lepega dne povedal, da boš živel samo še mesec dni.
— Takoj bi poiskal drugega zdravnika.

"Ko bi tvoj dobri oče vedel, kako se slabo ponašaš, bi dobiš dve lase, ti poredčič!"

"Potem bi bil pa prav gotovo vesel, gospod učitelj!"

"Zakaj?"

"Ker je popojnoma plešast!"

Pri zdravniku

— Sam ne vem, kaj je to, gospod doktor, da se moja žena zadnje čase vsak hip strese.
— To ni nič hudega, gre le za pripravo za zimo, ko bo hotela imeti nov kožuh.

"Janezek, zakaj pa vendar stojš pred ogledalom zaprtih oči?"

"Veš, stric, rad bi videl, kako izgledam v spanju."

V kavarni

Mlada dama: Gospod plačič, ali ni bil prav kar tu, gospod, je iskal damo v modri obleki?
— Da, bil je, čakal je četrt ure, potem je pa odšel z damo zeleni obleki.

Zagovoril se je

— Če hočete preskrbeti moji hčerki ženina, ne smete pozabiti, da ni treba, da bi bil bogat, niti lep, niti prebrisan, ker im vse te lastnosti moja hči, Morja pa biti dostojen.

V zakonu

— Kako se godi tvojemu prijatelju v zakonu?
— Imenitno! Dopoldne delam na kar hoče, popoldne pa dela od kar ona hoče.

Junak

— Pomisli, kaj se mi je zgodilo! Pridem domov in vidim, kako kleči moj prokurist pred mojim ženo. Pravim ti, če bi bil imel seboj revolver, bi mu bil prisel!

KUPIMO ZEMELJSKE BONDE

Indane od sledečih bank:
Kemper American State Bank,
People's Bank, York Natl. Bank & Trust,
Jefferson Park National Bank, in
Ballou's State Bank.
Plačano polno trina centov.
G. E. KNIGHT, 22 N. LA SALLE ST. R. I.
Chicago, Ill. (142)

SLOVENSKA NARODNA PORN JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za korist ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih podobnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev ne se ne pošiljajo listu Prosveta.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva ali tri člani in ena družina in in vsaka naslova k naročnin. List Prosveta stane za vsa enako, za člani ali nečlane \$6.00 za leto in \$3.00 za pol leta. Ker pa člani še plačajo pri anouncementu \$1.20 za to, se jim to prišteje k naročnin. Ni prištejemo enega, dva ali tri člani eno družino k eni naročnin. Torej sedaj ni varnika, roči, da je list po drug za člani S. N. P. J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo skore v vsaki družini nekdo, ki bi rad štiral list vsak dan. Torej sedaj list prikaže, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je: Za Zdrav. državo in Kanado \$6.00 Za Cicero in Chicago je.....\$3.00
1 tednik in..... 4.80 1 tednik in..... 1.50
2 tednika in..... 2.90 2 tednika in..... 3.00
3 tednika in..... 2.40 3 tednika in..... 4.50

Ispoštno sprednji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali novca. Order v glavnici in si naročite Prosveta, list, ki je naša lastnina.
Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo sniti datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsote \$.....

Ime..... Čl. družstva \$.....
Naslov.....
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnin od sledečih članov družine:
Ime..... Čl. družstva \$.....
Ime..... Čl. družstva \$.....
Mesto..... Država.....
Nov naročnik..... Star naročnik.....

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabita za venelice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerna, unijako delo prve vrste

Šlite po informacijo na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawrence Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTEMNA POJASNILA

Zgodba o vodnjaku

(Pravljica od vsepovsod.)

Bil je nekoč svet, na svetu je bila dežela, dežela je bila suha. Niti ene kapljice vode ni bilo v tej objubljeni deželi. Rože so ovele, zemlja je pokala, nebo pa jasno in solnce na njem. Šli so ljudje, vsi enako žejni vode, iskat vrelce. Tu pa tam so kopal, gledali; nič, vode ni bilo, še za napratnik ne. Grla so se jim sušila in — potovali so dalje, iskat vode.

Bil pa je eden med njimi, ki je hodil in iskal vode popolnoma sam, osamel. Zadnji je bil med njimi. In, čudo predčudo: našel je vrelce, mimo katerega so šli dugi z žejnim grlom, pa ga niso videli. Sicer preklicano čudno, pa približno tako je res bilo. Torej našel je vodo. Napil se je, pa ne dosti, ker je bil skop in se je bal za vodo. Zatem pa s kamenjem in drugimi pripomočki, ki so ležali tam v bližini, zgradil nekak vodnjak. Druge vrelce, ki jih je našel še v bližini, je vse vzel zase in gledal, da je vsa voda tekla v njegov vodnjak. Bil je pa precej čuden vodnjak: za steklene vode v vodnjak je bilo dovolj prostora za odtekanje pa prav majhna luknjica, kot so dandanes v jetniških vratih. Že na vodnjaku se je poznalo skopuha, ki se je sam nazval "Kapitalista".

Ostali pa žejni, ki so se zvali proletarce, so dospeli do kraja

voje dežele in niso ničesar našli. Vrnili so se in zagledali Kapitalistov vodnjak in vodo v njem. Še bolj so začutili svojo žejo in kar planiti so hoteli na vodo. Kapitalist pa stopi pred vodnjak.

"Kaj, ali ste tatovi? Mojo vodo bi pili, seveda moja?"

Začudili so se žejni njegovega vedenju in njegovim besedam:

"Kako to, tvoja? Kaj misliš s tem?"

"Kaj mislim? E, voda je moja; nedam je nikomur!"

Razgototili so se. In ko bi ne bili žejni in valed žeje slabi, e, slaba bi predla njemu, vodeničnemu, napojenemu. Ker pa so bili slabi in še nezavedni, so ga prosilili:

"Saj postanemo tvoji, če nam daš vode. Daj nam jo, sicer poginemo žeje!"

Kaj mi boste vi! Pač pa bi kupil vaše roke, to se pravi: Dajte, nosite mi vodo iz drugih vrelcev v ta vodnjak. In alsihni bi dobil za vsako vedro vode, ki jo prinese, en krajcar!"

"In piti bomo smeli vedno, seveda."

"Če pa boste hoteli piti, boste morali plačati: za vsako vedro vode, ki jo izpijete, boste plačali dva krajcarja. Če ste zadovoljni, dobro; če ne pa poginite! Kakor vam je drago!"

Oni pa so gledali žejni, kakor so bili:

"Za vsako vedro vode, ki ga prineseš, dobiš en krajcar, za

vsako vedro pa, ki ga izpiješ, dva krajcarja. Pri vsakem vedru pol dobička!"

Samo nekateri redki so prišli do tega spoznanja, drugi pa ne. In ti zadnji so se udali in urno nosili vodo v vodnjak. Udali so se še drugi. Tako so prišli vsi v njegovo službo, v službo Kapitalista, ki jih je poznal le v toliko, v kolikor so mu prinesli vodo. To so proletarci zvali mezdno delo.

Vendar niso bili samo donosalci vode, temveč so tudi zidali nove vodnjake, ki so jih odkrivali drugi, popravljali starega itd. Predvsem pa so najprej zgradili Kapitalistu drevored, kjer se je trebuhovesti Kapital sprehal. Seveda to ni bilo všeč njim, ki so morali nositi vodo, trpeti žejo in vročino. Pričeli so mrmrajiti:

"Čemu sedi on na svojem spodnjem hrbtu, a naš zgornji hrbt šili v tla?"

Videl je Kapitalist njihovo jezo in razumel njihove vprašujoče in vendar srdopolne poglede. Takoj je poklical par najstrehopetnejših izmed njih k sebi.

"Čujte! Vodo sem vam odkril in rešil smrti valed žeje. Voda je brez dvoma moja in drevored istotako. Vendar jih nekaj izmed vas mrmra in godrnja. Čujte, to mi ni ljubo!"

Vadrgtali so ti sluge in jecjali:

"Gospod Kapitalist, saj mi ne Verno ti služimo!"

"Vem, vem. Zato vas hočem nadariti. Ne bo vam treba de-